

Gulasal ROFIYEVA,

O‘zMU strategik rivojlantirish va xalqaro reyting bo‘limi boshlig‘i, PhD

E-mail: rofiyeva_g@nuu.uz.

Salimaxon RAJABOVA,

O‘zMU strategik rivojlantirish va xalqaro reyting bo‘limi uslubchisi

E-mail: rajabovasali95@gmail.com

Filologiya fanlari doktori, dotsent G. Qurbonova taqrizi asosida

FRANSUZ TILIDAN O‘ZBEK TILIGA TARJIMA QILINGAN YUMORISTIK MATNLARDA LINGVOKOGNITIV XUSUSIYATLARINING AKS ETTIRILISHI

Annotatsiya

Mazkur maqolada fhajviy matnlarning milliy-madaniy jihatlarini qiyosiy-chog‘ishtirma usulda o‘rganilishi borasidagi ilmiy-nazariy qarashlar o‘rganiladi. Yumoristik matnlar tarjimasida e‘tibor qilinishi kerak bo‘lgan jihatlar ilmiy o‘rganiladi. Hajviy matnlarni qanday berish, bir tildan ikkinchi tilga tarjima qilinarayotganda tarjima qilinayotgan millat uchun tushunarli qilib tarjima qilish usullari ko‘rib chiqiladi. Hajviy matn, asosan, latifa o‘zi nima ekanligi to‘g‘risida olimlar fikrlari o‘rganiladi, yumoristik matnlarda lingvokognitiv xususiyatlari ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: Latifalar, lingvokulturologiya, lingvokognitiv, qiyosiy-chog‘ishtirma usuli.

ОТРАЖЕНИЕ ЛИНГВОКОГНИТИВНЫХ ХАРАКТЕРИСТИК В ЮМОРИСТИЧЕСКИХ ТЕКСТАХ, ПЕРЕВОДЕННЫХ С ФРАНЦУЗСКОГО НА УЗБЕКСКИЙ

Аннотация

В данной статье изучены научно-теоретические взгляды на изучение национально-культурных аспектов юмористических текстов сопоставительным и перекрестным методом. Научно изучены аспекты, которые следует учитывать при переводе юмористических текстов. Будет рассмотрено, как визуализировать комические тексты при переводе с одного языка на другой, чтобы они были понятны целевой нации. Изучены мнения ученых о том, что такое юмористический текст, преимущественно шутка, а также рассмотрены лингвокognитивные особенности юмористических текстов.

Ключевые слова: Анекдоты, лингвокультурология, лингвokognитив, сравнительно-сопоставительный метод.

REFLECTION OF LINGUOCOGNITIVE CHARACTERISTICS IN HUMORISTIC TEXTS TRANSLATED FROM FRENCH INTO UZBEK

Annotation

This article examines scientific and theoretical views on the study of national and cultural aspects of humorous texts using comparative and cross-methods. Aspects that should be taken into account when translating humorous texts have been scientifically studied. It will consider how to visualize comic texts when translating from one language to another so that they are understandable to the target nation. The opinions of scientists on what a humorous text is, primarily a joke, have been studied, and the linguocognitive features of humorous texts have been considered.

Key words: Jokes, linguacultural studies, linguocognitive, comparative-contrastive method.

Har bir xalqning latifalari o‘sha xalqning folklor namunalari hisoblanadi. Shu o‘rinda folklor so‘zining mohiyatiga e‘tibor qaratsak. O‘TILda folklorga quyidagicha izoh berilgan, folklor (ingl. folklore folk - xalq + lore – bilim, fan) xalq ijodiyoti; xalq tomonidan yaratilgan va xalq orasida keng tarqalgan asarlar (ertak, doston, qo‘shiq, lapar, masal, maqol, matal, topishmoq va b). Xalqning ko‘p asrli tarixi mobaynida yaratilgan hikmatli so‘zlar – milliy folklorning eng yaxshi namunalari [1]. Latifalar ham xalq tomonidan yaratilganligi va xalq ijodiyoti namunlari bo‘lganligi bois ularni folklorning ushbu lug‘atda keltirilgan asarlari qatoriga qo‘shish mumkin. Latifalar har bir xalqning o‘z ruhiyati, mentaliteti, madaniyati, dunyoqarashi, e‘tiqodi nuqtai nazardan yaratilgan ekan, ularni tarjima qilishda har bir tarjimondan tarjimashunoslik va lingvokulturologiya sohalari o‘zaro uyg‘unlashtirgan holda tarjima amaliyotlarini olib borish talab etiladi.

Latifa tarjimalarida lingvokognitiv xususiyatlarni aniqlashda Gi De Mopassanning “Besh hikoya” turkumidagi “Tuan ota” hajviy hikoyasidan misollarni tahlilga tortdik:

Fransuz tilida:

Les farceurs du pays lui demandaient :

— Pourquoi que tu ne bé point la mé, pé Toine ?

Il répondait :

— Y a deux choses qui m’opposent, primo qu’a l’est salée, et deusio qu’i faudrait la mettre en bouteille, vu que mon abdomen n’est point pliable pour bé à c’té tasse-là [2] !

Tarjimada:

Shunda undan hazillashib:

- Nega dengizni ichib qo‘ya qolmaysan, Tuan ota? - deb so‘rasha,

- Ikki narsa bunday qilishimga xalal beradi: birinchidan dengiz suvi juda sho‘r, ikkinchidan uni oldin shisha idishga quyish lozim, aks holda men bunday tog‘oradan icholmamaymanga, - deya javob beradi [3].

Yuqoridagi tarjimada matnning xususiyati va unga hajv berish ushbu, ya‘ni yozuvchining ifoda etish masalasi muhim ahamiyatga ega. Matnga yumoristik bo‘yoqkorlikni oshirish maqsadida yozivchi avvalo dialektlardan foydalangan va tarjima mazkur dialektlarga xos belgilar tushurib qoldirilgan. Biroq bu hplart tarjimadagi hajv urg‘usiga jiddiy ta‘sir etmagan. Shuningdek, inson qiyofasini kulgili etib tasvirlashda hayvon nomlaridan foydalanilgan va bu hajviy matnda ko‘chimoni hosil qilgan. Mazkur nom ko‘chish hodisasi tarjima o‘xshatish orqali ifodalaniib, mazmun saqlab qolingan.

Fransuz tilida :

Et puis il fallait l’entendre se quereller avec sa femme !

C’était une telle comédie qu’on aurait payé sa place de bon cœur. Depuis trente ans qu’ils étaient mariés, ils se chamaillaient tous les jours. Seulement Toine rigolait, tandis que sa bourgeoise se fâchait. C’était une grande paysanne, marchant à longs pas d’échassier, et portant sur un corps maigre et plat une tête de chat-huant en colère. Elle passait son temps à élever des poules dans

une petite cour, derrière le cabaret, et elle était renommée pour la façon dont elle savait engraisser les volailles [2].

Tarjimada :

Uning xotini bilan bahslashishini ham, albatta, eshitish kerak! Bu tomosha uchun joy haqi to'lasang arziydi. Turmush qurishganiga o'ttiz yil bo'lganiga qaramasdan, ular deyarli har kun tortishib turishadi. Bunday janjallarda Tuan ota odatdagidek kulib tursa, uning ayoli doim asabiy. Bo'yi uzun, ozg'indan kelgan bu ayol qush panjasiga o'xshash oyoqlari bilan katta qadam bosib yurar, boyqushsimon boshi esa g'azabnok ko'rinardi. Sharobchining xotini bo'sh vaqtlari qahvaxonaning orqasidagi kichik hovlichada parranda boqadi. Bu ayol qushlarga yaxshi qaray olishi bilan juda mashhur [3].

Navbatdagi tarjimada tarjimon asliytdagi hajviy uslubga urg'u berish holatlarini saqlab qolgan va shu orqali yozuvchi uslubini saqlashga erishgan. Misollardan ko'rinadiki, hajvni ifodalashda asosan badiiy stilistik vositalarga murojaat qilinadi. Avvalo bu jarayon yozuvchi ijodkorligi darajasi bilan bog'liq bo'lib, asar tarjimasi ham o'z navbatida kulgu ulasha olishi uchun ushbu vositalar, ya'ni metofora, metanomiya, sinekdoxa, mubolag'a, litota va o'xshatish kabilarni adekvat berilishini ta'minlashi lozim bo'ladi.

Fransuz tilida :

Mais elle était née de mauvaise humeur et elle avait continué à être mécontente de tout. Fâchée contre le monde entier, elle en voulait principalement à son mari. Elle lui en voulait de sa gaieté, de sa renommée, de sa santé et de son embonpoint. Elle le traitait de propre à rien, parce qu'il gagnait de l'argent sans rien faire, de sapes, parce qu'il mangeait et buvait comme dix hommes ordinaires, et il ne se passait point de jour sans qu'elle déclarât d'un air exaspéré :

— Ça serait-il point mieux dans l'étable à cochons un quétou comme ça ? C'est que d'la graisse que ça en fait mal au cœur.

Et elle lui criait dans la figure :

— Espère, espère un brin ; j'verrons c'qu'arrivera, j'verrons ben ! Ça crèvera comme un sac à grain, ce gros bouffi !

Toine riait de tout son cœur en se tapant sur le ventre et répondait :

— Eh ! la mé Poule, ma planche, tâche d'engraisser comme ça d'la volaille. Tâche pour voir.

Et relevant sa manche sur son bras énorme :

— En v'là un aileron, la mé, en v'là un [2].

Tarjimada :

Ammo bu ayolning fe'li tor, doim hamma narsadan norozi. U butun dunyoga qarshidek go'yo, ayniqsa eridan noligani noligan. Erining xushkayfiyati-yu mashhurliqi, semizligi-yu sog'lomligi ham unga yoqmasdi. U erini hech ish qilmasdan pul topadigan bekorchi matoh deb atar, ko'p ichib, ko'p ovqat yeganini aytib eriga baland ovozdagi ta'kidlardi:

- Bunday yo'g'on teri bilan cho'chqa bo'lgan yaxshiroqku! Axir semizlikning turgan bitgani yurakka zarar.

Yana istehzo qilib :

- Shoshmaytur hali ko'ramiz! Don solingan teshik qopdek to'kilib ketadi, bu semiz, - derdi.

Tuan ota esa qornini silkitib xandon otib kulganicha javob qaytarardi:

- Eh, ona tovuq, tarashaginam, qani bir parrandalarini shunday semirtirib ko'rchi, qo'lingdan kelarmikan!

Yo'g'on qo'llari bo'ylab yengini ko'tarib:

- Mana bir qanoti, mana, ko'ryapsanmi [3].

Yuqoridagi misol o'zida kinoya, istehzo va metaforaga boyligi bilan ajralib turadi. Tarjimada ham asliytda berilgan so'zlarning o'zbek tilida mos keluvchi ma'nolari berib o'tilgan va moslashuvchan-transformatsiya tarjima uslubidan foydalanilgan. Chunki asliytda personajlar o'rtasidagi dialogda haqorat qiluvchi so'zlardan foydalanilga. Biroq suhbatning davomidagi so'zlar vaziyatni quvnoq holatga olib keluvchi erkalash va kinoya bilan o'zgartirilgan.

Latifa haqida ba'zi olimlarning bergan fikrlarini o'rganamiz. B.Suvonqulovning tadqiqot ishida keltirilgan N.Osmanovning fikriga e'tibor beramiz: "Ya'qin va O'rta Sharq mamlakatlarida "anekdot" so'zi, albatta, qo'llanilmagan va bu yerda aytilayotgan hikoyalarda esa xar xil, ko'pincha arabcha

nomlarga ega bo'lishgan. Eng ko'p rasm bo'lgani latifa (ko'p. latoyif) – hazil, askiya; zarifa (ko'p. zaroyif) - nozik fikrli hikoya; nodira (ko'p. navodir va ajiba (ko'p. ajoyib) – noyob, mashhur, g'alati narsa. Satira va paskvil hajv termini bilan atalgan, biroq u ko'pincha nazmiy asarlarga nisbatan qo'llanilgan. Bu terminlar qaysi ma'noda turli turkumdagi anekdotlarning har xil xususiyatlarini aks ettirishadi, lekin ularning qo'llanilganligi va qo'llanilayotganligi muntazam mantiqli emas. Qiziqarli shuki, sanalgan terminlarning ikkitasi – nodira va ajiba – ma'no jihatidan anekdot termini bilan o'xshash" [4] Ushbu nuqtai nazardan anekdot terminini latifa terminining fransuzcha ekvivalenti qilib olish mumkin. Chunki anekdotda ham, latifada ham qiziqarli voqea-hodisalarni hikoya qilib aytib berish ko'zda tutiladi.

Keyingi yillarda jahon tilshunosligida lingvokulturologiya, lingvopragmatika, kognitiv tilshunoslik, psixolingvistika, etnolingvistika kabi sohalarida ilmiy tadqiqotlar antropotsentrik paradigma tamoyillari asosida olib borilmoqda. Bunda tilning inson omilini hisobga olgan holda o'rganish bosh mezon hisoblanadi. Tadqiqotimiz o'zbek xalq latifalarini ingliz tiliga tarjima qilish, hajviy matnlarda kulgini yuzaga keltirishda inson omili birinchi o'ringa chiqishi va latifalarni tarjima qilishda o'zbek xalqining madaniyatini tashkil etuvchi urf-odatlar, rasm-rusumlar, xalqning dunyoqarashi, mentaliteti, qadriyatlar, tarixi va geografik joylashuvini ifoda etuvchi til birliklarining milliy-madaniy xususiyatlarini tarjima tilida berish masalalariga bag'ishlanganligi bois, ularni lingvokulturologik aspektida tadqiq qilish maqsad qilingan.

Tilshunoslik tarixiga nazar tashlaydigan bo'lsak, XX asrning ikkinchi choragida lingvokulturologiya termini paydo bo'ldi. Lingvokulturologiya fanining paydo bo'lishida nemis olimi V.fon Gumboldtning xizmatlari beqiyosdir. Ushbu fanning yuzaga kelishi rus olimi V.N.Teliya nomi bilan ham bog'liq [5]. Bundan tashqari, bu sohaning rivojlanishiga A.Potebnya, L.Vaysgerber, X.Glins, X.Xols, U. Uitm, D. Pauell, F.Baos, E.Sepir, B. Uorf, G. Brutyan, A.Vejbitskaya, D. Xaymz kabi olimlar ham o'z hissalarini qo'shishgan [6].

O'zbek tilshunosligida ham antropotsentrik paradigma asosiy e'tiborda bo'lgan bir qator tadqiqot ishlari olib borilgan, turli monografiya va maqolalar nashr etilgan. Bu tadqiqotlar aynan lingvokulturologik tadqiqotlar bo'lmasa ham, bunga yaqin sohalar, jumladan, sotsiolingvistika, kognitiv tilshunoslik, lingvopragmatika, psixolingvistika kabilarda olib borilgan. Antropotsentrik paradigma bosh mezon hisoblangan tadqiqotchilar sifatida S.Mo'minov, Sh. Safarov, M. Hakimova, N. Mahmudov, E. Begmatov, A. Nurmonov, D. Xudoyberganova [7] va boshqalarni aytib o'tish mumkin. Ushbu olimlar orasida D. Xudoyberganovning tadqiqot ishida matnning antropotsentrik talqini, o'zbek tilidagi matnlarning kognitiv-semantik, psixolingvistik va lingvokulturologik xususiyatlari tadqiq qilingan. Olima o'z monografiyasida o'zbek tilidagi matnlarning lingvokulturologik xususiyatlari bobida pretsedent birliklar va lingvomadaniy birliklarning matn yaratilishidagi o'rni kabi masalalarga to'xtalib, unda o'xshatish mazmunli matnlar, metaforalarning matn yaratishdagi o'rni, jonlantirish asosidagi matnlarning lingvokulturologik xususiyatlari keng ochib berilgan. Ushbu tadqiqot ishining tadqiqotimizga aloqador jihati shundaki, D. Xudoyberganova matnning antropotsentrik jihatdan tadqiq etgan bo'lsa, bizning ishimiz hajviy matnlarni tarjima qilish va ularda kulgini yuzaga keltiruvchi milliy-madaniy leksik birliklarni fransuz tilida milliy koloritni ifodalagan holda aks ettirish masalalariga bag'ishlanadi.

Shu o'rinda lingvokulturologiya fanining mohiyati, uning tadqiqot obyekt va predmeti haqida fikr yuritish joizdir. A. Abduazizov lingvokulturologiyaga quyidagicha izoh beradi: lingvokulturologiya – til va madaniyat, o'zaro madaniy masalalarini ilmiy tadqiq etadi. Bu soha faqat madaniyat bilan emas, balki u orqali turli milliy urf-odatlar, diniy hodisalar, milliy konseptlar, dunyoning til orqali ongli his qilish vositalarini o'rganadi. Dunyoning til xaritasi, umuman, ularning insonlar ongidagi mantiqiy ifodasi bilan mos keladi. Bu masalani kengroq va chuqur ilmiy o'rganish lingvokulturologiya va lingvokognitologiya bilan bog'liqdir [8].

Shu o'rinda olim V. Maslovaning lingvokulturologiya borasidagi fikriga ham iqtibos keltirib o'tadi, ya'ni "Til madaniyat

bilan uzviy bog'langan, u madaniyatga yetib boradi, unda rivojlanadi va uni ifodalaydi" [9]. Olimlarning fikriga qo'shimcha qilgan holda aytish mumkinki, til va madaniyat bir-biri bilan chambarchas bog'liq, chunki har bir millat tilida o'sha xalqning madaniyati aks etadi.

M.H.Abrams anekdotni qisqa hikoyalar sirasiga kiritib, unga quyidagicha izoh bergan: "Anekdot – xalq og'zaki ijodining boshqa bir turi bo'lib, hazillar to'planmasi hisoblanadi. Kulgili (ba'zida uyatli) anekdot barcha hazillarning eng keng tarqalgani va o'zgaraydigan turi, ya'ni yangi hazillar yoki eski hazillarning yangicha ko'rinishlari, hamda qayerda bo'lsa ham zamonning ijtimoiy jihatdan o'zgarishining barqaror bo'lishini ta'minlaydi, odamlarga yaxshi kayfiyat baxsh etadi" [10].

Demak, yuqorida keltirilgan manbalardan kelib chiqib, latifaga quyidagicha ishchi ta'rif berildi: Latifa – inson hayotida sodir bo'ladigan qiziqarli voqealarga asoslangan kichik hikoya bo'lib, u xar bir xalq tilining o'ziga xos tasviriy ifodalari hamda milliy madaniyatini aks ettiruvchi leksik birliklar yordamida yaratiladi va insonlarga kulgi hadya etish uchun qo'llanadi. Odatda latifalar xalq og'zaki ijodiyoti namunalari hisoblanib, insonlar ulardan kelgusi avlodni ezgulik ruhida tarbiyalash maqsadida foydalanadi. Latifalarning muallifi ma'lum bir shaxs hisoblanmaydi.

Latifalarni tarjima qilish uchun tarjima tushunchasining mohiyatiga ham to'xtalib o'tishimiz kerak. Azal-azaldan dunyo xalqlarining bir-birlari bilan muloqot qilishida ma'lum darajada muammolar kelib chiqqan. Bunga ko'p millat va elatlarning bir-biri uchun tushunarsiz tillarda muloqot qilishi sabab bo'lgan. Mana shunday muloqotdagi qiyinchiliklarni bartaraf etuvchi omil – tarjima va uni amalga oshiruvchi vosita – tarjimon hisoblanadi. Shuning uchun tarjimoni ikki til, tarjimonni ikki millat o'rtasidagi vositachi deb tushunishimiz mumkin. Tarjima haqida ko'plab o'zbek va chet el olimlari ham o'z fikrlarini bildirib o'tishgan.

Sh. Safarovning ta'kidlashicha, har bir shaxsning lisoniy kobilyati va muloqot malakasi ma'lum madaniyat hududida, madaniy muhitda shakllanadi va faollashadi. Shunday ekan, insonning tafakkur va lisoniy faoliyati jarayonida yuzaga keladigan birliklarning strukturaviy va mazmuniy sathlarida madaniy elementlarning aks topishi tabiiydir [11]. Sh.Safarovning fikriga qo'shilgan holda, biz ham inson nutqida qo'llanadigan leksik birliklar uning nutq madaniyatini anglatsa, ana shu nutq

madaniyatiga inson yashab turgan muhitning madaniyati bevosita ta'sir ko'rsatadi, degan fikrni bildirmoqchimiz.

Hajviy matnlarni tarjima qilishning lingvokulturologik xususiyatlarini tadqiq qilishda biz ushbu sohaning maqsadi, obyekt va predmetini aniqlashtirib olishimiz kerak. Shu o'rinda Z. Sabitovanning bu boradagi fikrlariga e'tibor qaratmoqchimiz. Olimaning fikricha, madaniyat, xalq tafakkuri, olamni idrok etishdagi o'ziga xos jihatlarning tilda aks etishini o'rganish lingvokulturologiyaning asosiy maqsadidir. Ushbu sohaning obyekt til va madaniyat, predmeti esa o'zida madaniy semantikani namoyon etuvchi til birliklari hisoblanadi. Binobarin, lingvokulturologiyada madaniy axborot tashuvchi til birliklari tadqiq etiladi. Bunda til birliklari lingvomadaniy birliklar termini ostida birlashadi. Ramz, mifologema, etalon, metafora, paremiologik birliklar, lakunalar, stereotiplar, pretsedent birliklar, nutqiy etiketlar eng asosiy lingvomadaniy birliklar hisoblanadi. Olamning lisoniy manzarasini, madaniyatning asosiy konseptlari mavjud bo'lgan konseptosferani, lisoniy ongni tavsiflash hamda til egalarning milliy - madaniy mentalligini aks ettiruvchi lisoniy birliklarni, insoniyatning qadimiy tasavvurlariga muvofiq keluvchi madaniy arxetiplarni, nutqiy muloqotga xos bo'lgan milliy ijtimoiy-madaniy stereotiplarni aniqlash lingvokulturologiyaning asosiy vazifalari hisoblanadi. Latifalarda ham lingvokulturologiyaning predmeti hisoblangan madaniy axborot tashuvchi til birliklari kulgi keltirib chiqarishda o'ziga xos ahamiyatga ega. O'zbek xalq latifalarini tarjima qilishda mana shunday til birliklarini tarjima qilish va ular orqali yuzaga kelgan kulgi effektini tarjima tiliga ham olib o'tish tarjimaning o'ziga xos muammolarini keltirib chiqaradi.

Xulosa qilib shuni aytish mumkin, o'zbek xalq latifalarining fransuz tiliga tarjima qilingan namunalari tahlil qilishda tarjimonlar o'zbek xalqining madaniyatini anglatuvchi milliy-madaniy leksik birliklarni ba'zida tarjimadan tushirib qoldirishgan, ba'zida fransuz tilida muqobil bo'lmagan leksik birliklar bilan almashtirishgan. Latifalar har bir xalqning og'zaki ijodi namunalari bo'lganligi bois, o'sha xalqning ruhiyati, mentaliteti, madaniyati, dunyoqarashi, e'tiqodi nuqtai nazaridan yaratiladi. Ularni lingvokulturologiya va tarjimashunoslik sohalarini o'zaro integrallashuvi natijasida tarjima qilish muhimdir.

ADABIYOTLAR

1. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. 4-жилд. – Т.: Ўзбекистон миллий энциклопедияси, 2007. – Б.355.
2. Guy De Maupassant. Toine.. – F.: Marpon Flammorion.1885. – P. 26.
3. Ergashev M., Gaté J. Tuan ota. –T.: Tafakkur bo'stoni. 2010. – B. 10.
4. Сувоңқулов Б. Ўзбек халқ латифаларининг жанр хусусиятлари. Филол.фан.ном....дисс.автореф. –Т., 2008. – Б.13.
5. Телия В. Русская фразеология: семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. – М.: Школа “Язык русской культуры”, 1996. – С. 288.
6. Маслова В. Лингвокультурология. 2-издание. –М.: Академия, 2004. – С. 6.
7. Мўминов С. Ўзбек мулоқот хулқининг ижтимоий – лисоний хусусиятлари: Филол.фан.ном....дисс.автореф. – Т.: ЎзРФА ТАИ, 2000. – Б. 47. , Ҳақимова М.Х. Ўзбек тилида матннинг прагматик талқини: Филол.фан.ном....дисс.автореф. – Т.: ЎзРФА ТАИ, 2001. – Б. 283., Сафаров Ш. Когнитив тилшунослик. – Жиззах: Сангзор, 2006. – Б.92., Махмудов Н. Ўхшатишлар – образли тафаккур махсули //Ўзбек тили ва адабиёти. – Т.: 2011. № 3. – Б. 19-24, Берматов Э. Антропонимлар – антропоцентрик тадқиқ объекти // Ўзбек тили ва адабиёти. – Т.: 2013. - № 3. – Б. 35-39, Нурмонов А. Лингвистик нисбийлик ва лингвистик детерминизм назариялари ҳақида мулоҳазалар // Ўзбек тили ва адабиёти. – Т.: 2013. - № 5. –Б.10-29, Худойберганава Д. Ўзбек тилидаги бадиий матнларнинг антропоцентрик талқини. Филол.фан.ном....дисс.автореф. –Т.: 2015. – Б. 36.
8. Абдуазизов А. Тилшунослик назариясига кириш. – Т.: Шарқ, 2010. – Б.144.
9. Маслова В. Лингвокультурология. 2-издание. –М.: Академия, 2004. – С. 9
10. Abrams M.H. A Glossary of Literary terms. The seventh edition. Cornell University. Printed in the USA. 1999. – P.101
11. Сафаров Ш. Когнитив тилшунослик. –Жиззах: Сангзор, 2006. – Б.65.
12. Сабитова З. Лингвокультурология: учебник. – М.: Флинта: Наука, 2013. – С. 10.